

Elżbieta Ura

Instytut Nauk Prawnych, Kolegium Nauk Społecznych, Uniwersytet
Rzeszowski

e-mail: aura@ur.edu.pl

ORCID: 0000-0001-6896-6790

REALIZOWANIE USŁUG SPOŁECZNYCH PRZEZ GMINĘ

REALIZATION OF THE SOCIAL SERVICES BY A COMMUNE

Abstract

The article presents the basic issues concerning the legal solutions contained in the on the Realization of Social Services by the Social Services Center Act. This legal act provides new tasks for municipalities concerning the creation of new organizational units of the commune i.e. social service centers. The aim of the this legal solutions is to develop and integrate the social services system at the local level. Establishing a social service center (CUS) is not an obligatory task of the commune. Therefore the question arises if the creation of the new organizational units would be related to the financial issues of the commune. Probably the communes would also take into the account the fact that in many of them have been running the social service centers targeted at specific social groups, usually seniors or disabled people for several years.

KEYWORDS

social service center, commune's tasks, local council, local law act, social service, social work

SŁOWA KLUCZOWE

centrum usług społecznych, zadania gminy, rada gminy, prawo miejscowe, usługi społeczne, praca socjalna

1. WPROWADZENIE

W dniu 19 lipca 2019 r. Sejm uchwalił ustawę o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych¹ – w wyniku przedłożonego projektu przez Prezydenta RP. Nakłada ona na gminy nowe zadania związane z tworzeniem centrów usług społecznych jako nowych jednostek organizacyjnych gminy. Celem przyjętych rozwiązań prawnych, jak wskazuje uzasadnienie do projektu ustawy, jest rozwój i integracja systemu usług społecznych na poziomie lokalnym. Konieczność ta wynika z tego, że „zachodzące w ostatnich latach zjawiska społeczne, w szczególności proces starzenia się społeczeństwa i osłabienie więzi międzypokoleniowych w rodzinie, skutkują stałym, dynamicznym wzrostem zapotrzebowania na organizowane przez władze publiczne usługi społeczne. Rosną też oczekiwania społeczne w zakresie wprowadzania oferty nowych rodzajów takich usług. Rozwiązania (...) wychodzą naprzeciw tym oczekiwaniom, tworząc ramy prawne mające ułatwić samorządom gminnym integrację i koordynację, przy wykorzystaniu nowej jednostki organizacyjnej – centrum usług społecznych, różnego rodzaju usług społecznych odpowiadających na potrzeby społeczności lokalnej”².

Ustawa weszła w życie z dniem 1 stycznia 2020 r. Ponieważ tworzenie centrum usług społecznych (dalej: CUS) nie stanowi zadania obowiązkowego, trudno ocenić, ile gmin zdecyduje się stworzyć nowe jednostki, tym bardziej że w wielu gminach funkcjonują od kilku lat centra usług społecznych ukierunkowane na określone grupy społeczne, zazwyczaj senioralne, lub osoby niepełnosprawne. Dodatkowo tworzenie nowego CUS związane jest z obciążeniem finansowym gminy.

¹ Dz.U. z 2019 r., poz. 1818.

² Druk sejmowy VIII kadencji nr 3040, <http://www.sejm.gov.pl/sejm8.nsf/druk.xsp?nr=3040> (dostęp: 4.04.2020 r.).

Niewątpliwie sama idea powstawania takich centrów jest słuszna, sprzyja aktywizacji społecznej i pomocy mieszkańcom gminy w wielu sprawach życiowych. Efekty wdrażania w życie przepisów będą jednak widoczne nieprędko.

Celem artykułu jest zasygnalizowanie rozwiązań ustawowych związanych z tworzeniem centrum usług społecznych jako nowej jednostki organizacyjnej gminy i jego zadaniami w zakresie usług społecznych. Na tym tle rodzi się podstawowa hipoteza, czy biorąc pod uwagę sytuację finansową gmin i koszty organizacji CUS oraz zakres usług społecznych, które ma realizować centrum, gminy będą tworzyć nowe jednostki organizacyjne, zawierając porozumienia międzygminne, przekształcać w CUS istniejące ośrodki pomocy społecznej, czy też – wychodząc z założenia, że jest to zadanie nieobowiązkowe – zrezygnują z tej formy realizowania usług społecznych.

2. DOKTRYNALNE OKREŚLENIE USŁUGI SPOŁECZNEJ

Usługa, zgodnie z teoriami prezentowanymi w naukach ekonomicznych i społecznych, oznacza wszelkie czynności pożyteczne związane z pracą nieprodukcyjną, jest to działalność o charakterze niematerialnym. W zakresie gospodarki stanowi jej trzeci sektor i polega na działaniach podejmowanych w celu dostarczenia określonych korzyści lub zaspokojenia potrzeb³. Pojęcie usług niematerialnych jest często używane zamiennie z pojęciem usług społecznych. To różni usługę od czynności związanych z produkcją dóbr materialnych (aktywność produkcyjna)⁴.

Zgodnie z encyklopedią zarządzania usługą jest każda działalność lub korzyść niemająca charakteru materialnego, którą jedna ze stron może zaoferować drugiej, co niekoniecznie musi być związane ze sprzedażą dóbr lub usług w porównaniu do produktu, który można kupić na własność⁵. Jako cechy usług wymienia się: niematerialność, nietrwałość (nie można ich magazynować, przechowywać czy inwentaryzować), różnorodność (co oznacza, że standaryzacja i kontrola usług są utrudnione), nierozdzielność (nie jest możliwe fizyczne rozłączenie usługi z osobą wykonawcy, który jest najczęściej istotą usługi), heterogeniczność (różnorodność wykonania uzależniona jest od tego, kto i kiedy ją wykonuje). Natomiast Polska Klasyfikacja Wyrobnów i Usług (PKWiU) określa,

³ Por. A. Runge, J. Runge, *Słownik pojęć z geografii społeczno-ekonomicznej*, Warszawa 2008, s. 357–358; W. Śmid, *Leksykon przedsiębiorcy*, Warszawa 2010, s. 261.

⁴ Szerzej np. K. Rogoziński, *Definicja usługi i to co poniżej*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego” 2012, nr 722; A. Walaszek-Pyziół, T. Długosz, *Nowe typy usług w działalności gospodarczej*, Warszawa 2014.

⁵ Zob. mfiles.pl/pl/index.php.usluga (dostęp: 3.04.2020 r.).

że usługa obejmuje pewne świadczone czynności, które nie zależą od charakteru wykonawcy i odbiorcy, niezależnie od tego, czy zostały one wykonane odpłatnie czy też nie, pod warunkiem że zlecniodawca i zleceniobiorca są różnymi podmiotami gospodarczymi⁶. Klasyfikacja wyróżnia:

- usługi produkcyjne, czyli czynności będące współdziałaniem w procesie produkcji, ale nietworzące bezpośrednio nowych dóbr, wykonywane przez jedną jednostkę gospodarczą na zlecenie innej jednostki gospodarczej;

- usługi konsumpcyjne, czyli wszelkie czynności związane bezpośrednio lub pośrednio z zaspokojeniem potrzeb ludności;

- usługi ogólnospołeczne, czyli czynności zaspokajające potrzeby porządkowo-organizacyjne gospodarki narodowej i społeczeństwa jako całości.

Na tej podstawie można stwierdzić, że usługi ogólnospołeczne mogą też być określane mianem usług społecznych i są one związane z czynnościami dążącymi do zaspokajania podstawowych potrzeb społeczeństwa, które mogą być oceniane przez pryzmat piramidy potrzeb określonej przez Abrahama Harolda Maslova⁷. Jest to zatem działalność związana z zaspokajaniem potrzeb ludzkich zarówno materialnych, jak i duchowych. Nie służy ona natomiast do bezpośredniej produkcji dóbr materialnych⁸. Efektem świadczenia usług społecznych nie są bezpośrednio majątkowe, fizyczne wartości użytkowe. Rezultat tak określonej działalności ma charakter niematerialny i może nim być np.: wiedza, kwalifikacje zawodowe, informacja, porada, przeżycia, poprawa wyglądu, zdrowia, samopoczucia, satysfakcja, odprężenie psychiczne, poczucie bezpieczeństwa⁹. Powszechnie, najczęściej z usługami kojarzy się zdrowie (usługi medyczne, lecznicze, zdrowotne, opieki zdrowotnej, ochrony zdrowia, pomocy społecznej, czyli usługi związane z zabezpieczeniem społecznym, usługi w zakresie badań i analiz innych niż laboratoryjne) i edukacja (usługi szkoleniowe, edukacyjne, oświatowe, wychowawcze, szkolne, przedszkolne, pozaszkolne formy edukacji).

Usługi społeczne stanowią więc, w świetle PKWiU, jeden z rodzajów usług, poza usługami produkcyjnymi i konsumpcyjnymi. Do usług społecznych Gosta Esping-Andersen zalicza usługi edukacyjne, zdrowotne oraz związane

⁶ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 4 września 2015 r. w sprawie Polskiej Klasyfikacji Wyrobów i Usług (PKWiU) (Dz.U. z 2015 r., poz. 1676).

⁷ Według A. H. Maslova hierarchia potrzeb ludzkich obejmuje pięć grup: 1) potrzeby fizjologiczne, 2) potrzebę bezpieczeństwa, 3) potrzebę miłości, uczucia i przynależności, 4) potrzebę szacunku, 5) potrzebę samorealizacji (za: J. Supernat, *Zarządzanie*, Wrocław 2005, s. 357).

⁸ O. Lange, *Ekonomia polityczna*, t. I, Warszawa 1959, s. 15.

⁹ P. Kowalski wyróżnia trzy kategorie podstawowych potrzeb ludzkich: egzystencjonalne, kontaktu społecznego – wymiany informacji ze środowiskiem, i minimum bezpieczeństwa, uznając je za punkt wyjścia uniwersalnej teorii podstawowych praw człowieka (P. Kowalski, *Potrzeby ludzkie a prawa człowieka*, Ossolineum 1989).

z opieką¹⁰. Według definicji zaprezentowanej przez Toma Elfringa usługi te „(...) różnią się od pozostałych tym, że mają nierynkowy charakter. Są one głównie udzielane przez państwo, ale też przez organizacje działające nie dla zysku, prywatne firmy i profesje. W tych ostatnich przypadkach zwykle są subsydiowane przez państwo. Podsektor usług społecznych składa się z czterech kategorii: właściwych dla państwa (usługi cywilne i wojskowe), usług zdrowotnych, usług edukacyjnych oraz różnorodnych [innych] usług społecznych”¹¹. „Inne” usługi społeczne autor wiąże z *welfare services*, rozumianym jako usługi socjalne lub opiekuńcze. Barbara Szatur-Jaworska uznaje zaś, że usługi społeczne to forma świadczeń (społecznych), które cechuje to, iż: 1) są czynnościami podejmowanymi w celu bezpośredniego zaspokojenia ludzkich potrzeb i nie polegają na wytwarzaniu dóbr materialnych; 2) służą zaspokajaniu indywidualnych potrzeb jednostek i rodzin, choć ich jakość i dostępność mają wpływ na funkcjonowanie szerszych zbiorowości i grup społecznych; 3) mogą być finansowane, organizowane i dostarczane zarówno przez instytucje publiczne, jak i niepubliczne (prywatne); 4) są uzyskiwane bezekwiwalentnie, częściowo odpłatnie lub w pełni odpłatnie¹².

Według Ryszarda Szarfenberga usługa społeczna jest częścią usług publicznych, których pozostałymi składowymi są usługi komunalne oraz administracyjne. Celem świadczenia tych usług jest zaspokojenie potrzeb społeczeństwa. Mają one charakter niematerialny, co oznacza brak personifikacji dóbr, czerpania korzyści z ich wytworzenia oraz brak możliwości ich posiadania. Usługi społeczne stanowią proces, który jest świadczony przez jednostkę na rzecz innego podmiotu¹³. Autor dokonuje też podziału na usługi społeczne (zdrowotne i edukacyjne) i socjalne (pomoc i opieka społeczna). Ponadto, wychodząc z założenia, że potrzeby społeczne są związane z ryzykami społecznymi, prezentuje on klasyfikację usług społecznych według listy ryzyk socjalnych przedstawionych w tabeli 1¹⁴.

¹⁰ G. Esping-Andersen, *Social Foundations of Postindustrial Economies*, Oxford 1999, s. 104–107, za: R. Szarfenberg, *Polityka społeczna i usługi społeczne*, s. 15, <http://rszarf.ips.uw.edu.pl/pdf/psus.pdf> (dostęp: 3.04.2020 r.).

¹¹ T. Elfring, *New Evidence on the Expansion of Service Employment in Advanced Economies*, “Review of Income and Wealth” 1989, seria 35, nr 45, s. 412, za: R. Szarfenberg, *Polityka społeczna i usługi...*, s. 15.

¹² B. Szatur-Jaworska, *Służba społeczna, służby społeczne, usługi społeczne – zagadnienia terminologiczne, prezentacja*, za: R. Szarfenberg, *Polityka społeczna i usługi...*, s. 16.

¹³ R. Szarfenberg, *Polityka społeczna i usługi...*, s. 16; *idem*, *Standaryzacja usług społecznych*, s. 8 i n., <http://www.wrzos.org.pl/projekt1.18/download/Ekspertyza%20Ryszard%20Szarfenberg.pdf> (dostęp: 3.04.2020 r.).

¹⁴ Ryzyka socjalne to typowe sytuacje uniemożliwiające samodzielne utrzymanie się z własnej pracy, stąd każda taka sytuacja jest związana z typową potrzebą udzielenia pomocy, czyli potrzebą społeczną. Np. jednym z ryzyk socjalnych jest starość, a więc ludziom starym potrzebna jest pomoc w utrzymaniu (R. Szarfenberg, *Standaryzacja...*, s. 21).

Tabela 1. Ryzyka socjalne

Ryzyko socjalne	Usługi
choroba	ubezpieczenie chorobowe; pomoc społeczna dla osób chorych; opieka zdrowotna; zdrowie publiczne; bezpieczeństwo i higiena; opieka; pielęgnacja...
niepełnosprawność	ubezpieczenie rentowe; pomoc społeczna dla osób niepełnosprawnych; rehabilitacja lecznicza, zawodowa, społeczna, pedagogiczna, psychologiczna; opieka; pielęgnacja...
starość	ubezpieczenie emerytalne; pomoc społeczna dla osób starszych; pomoc w codziennym funkcjonowaniu; opieka; pielęgnacja...
śmierć członka rodziny	ubezpieczenie rentowe; pomoc społeczna dla sierot; sprawienie pogrzebu; pomoc psychologiczna...
rodzina, dzieci	edukacja; poradnictwo rodzinne; rodzicielstwo zastępcze; opieka instytucjonalna; pielęgnacja...
bezrobocie	ubezpieczenie od bezrobocia; pomoc społeczna dla bezrobotnych; pośrednictwo pracy; poradnictwo zawodowe; edukacja; szkolenia...
mieszkalnictwo	pomoc społeczna dla osób bezdomnych; zapewnienie schronienia dla bezdomnych...
wykluczenie społeczne i pozostałe	pomoc społeczna; praca socjalna; resocjalizacja społeczna...

Źródło: Opracowanie własne.

Podsumowując, autor przedstawia następujące cechy usług społecznych:

- niematerialność – brak możliwości ich pokazania;
- świadczenie i konsumpcja w tym samym czasie – praca wykonawcy ma wpływ na efekt końcowy;
- niejednorodność – trudności z wyceną niektórych świadczeń;
- nietrwałość – brak możliwości tworzenia zapasów;
- brak możliwości ich posiadania – brak możliwości operowania na wtórnym rynku¹⁵.

Sylwia Juźwiak i Iwona Klimowicz dokonały analizy powyżej zaprezentowanych cech usługi społecznej z definicją pracy socjalnej zawartą w ustawie o pomocy społecznej¹⁶. Zgodnie z tą definicją praca socjalna to działalność zawodowa, mająca na celu pomoc osobom i rodzinom we wzmacnianiu lub odzyskiwaniu zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie poprzez pełnienie odpowiednich ról społecznych oraz tworzenie warunków sprzyjających temu celowi, która jest prowadzona:

¹⁵ R. Szarfenberg, *Polityka społeczna i usługi...*, s. 10.

¹⁶ Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (tekst jedn. Dz.U. z 2020 r., poz. 1876).

– z osobami i rodzinami w celu rozwinięcia lub wzmocnienia ich aktywności i samodzielności życiowej;

– ze społecznością lokalną w celu zapewnienia współpracy i koordynacji działań instytucji i organizacji istotnych dla zaspokajania potrzeb członków społeczności.

Praca socjalna może być prowadzona na podstawie kontraktu socjalnego lub projektu socjalnego. W pracy socjalnej wykorzystuje się właściwe tej działalności metody i techniki, stosowane z poszanowaniem godności osoby i jej prawa do samostanowienia. Praca socjalna jest świadczona osobom i rodzinom bez względu na posiadany dochód (art. 45). Na tle zaprezentowanej definicji ustawowej pracy socjalnej autorki uznają, że obowiązująca definicja w pełni wypełnia katalog cech charakteryzujących usługę społeczną, a zatem powinna ona zostać wpisana do katalogu usług społecznych świadczonych przez gminę¹⁷.

Trafną definicję zaprezentowała Mirosława Janoś-Kresło, stwierdzając, że: „usługi społeczne to wszelkie działania, czynności skierowane na człowieka, których celem jest kształtowanie i wzbogacanie jego zasobów fizycznych i intelektualnych, w wyniku których oddziaływania tworzy się kapitał ludzki”¹⁸. Czesław Bywalec wskazał, że „usługi społeczne to społecznie użyteczne czynności człowieka (zespołu ludzi) skierowane na innego człowieka (zespół ludzi), których efekt jest niematerialny”¹⁹.

Jak wynika z powyższego, brak jest jednoznacznej definicji usług społecznych. Najczęściej prezentowane są ich cechy, a w każdej z definicji jest powtarzana cecha niematerialnego charakteru tych usług. Trudności w zdefiniowaniu wynikają, jak ocenia Mirosław Grewiński, zarówno z wielowątkowości samego terminu, jak i z szerokiego spektrum uwarunkowań praktycznych, charakterystycznych dla realizacji usług²⁰.

3. ZAKRES USŁUG SPOŁECZNYCH W ŚWIECIE USTAWY

Przedkładając projekt ustawy o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych, projektodawca zwraca uwagę, że: „Usługi społeczne są obecnie, zwłaszcza w państwach rozwiniętych, w tym w krajach członkowskich Unii Europejskiej, dynamicznie rozwijającym się działem polityki społecznej,

¹⁷ S. Juźwiak, I. Klimowicz, *Nie wylać dziecka z kąpielą, czyli jak przygotować się do utworzenia centrum usług społecznych*, „Doradca w Pomocy Społecznej” 2019, nr 70.

¹⁸ M. Janoś-Kresło, *Usługi społeczne w procesie przemian systemowych w Polsce*, Warszawa 2002, za: M. Grewiński, *Usługi społeczne i socjalne jako wspólny obszar polityki i ekonomii społecznej*, „Ekonomia Społeczna” 2013, nr 3, s. 25.

¹⁹ C. Bywalec, za: M. Grewiński, *Usługi społeczne...*, s. 25.

²⁰ M. Grewiński, *Usługi społeczne...*, s. 25.

który jest w stanie trafnie i skutecznie odpowiedzieć na nowe potrzeby i wyzwania społeczne. Rosnące nakłady publiczne na usługi społeczne coraz częściej traktowane są jako forma inwestycji w kapitał ludzki i kapitał społeczny. Rozwój systemów usług społecznych uznaje się tym samym za przejaw prowadzenia tzw. inwestycyjnej polityki społecznej. Lokalne systemy usług społecznych uważane są za podstawowe narzędzie kreowania polityki społecznej na poziomie lokalnym poprzez koordynację szczegółowych polityk publicznych i integrację działania placówek i programów wsparcia usługowego o charakterze środowiskowym. Tworzenie zintegrowanych lokalnych systemów usługowych sprzyja ponadto rozwojowi współpracy międzysektorowej i wykorzystaniu potencjału organizacji sektora obywatelskiego i sektora ekonomii społecznej. Rozwój lokalnych systemów usług społecznych prowadzi więc nie tylko do lepszego zaspokojenia potrzeb obywateli jako członków wspólnot terytorialnych, lecz także sprzyja integracji tych wspólnot i wzrostowi spójności społecznej²¹.

Zgodnie z przepisem art. 2 ust. 1 ustawy o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych usługi społeczne oznaczają działania z zakresu: 1) polityki prorodzinnej, 2) wspierania rodziny, 3) systemu pieczy zastępczej, 4) pomocy społecznej, 5) promocji i ochrony zdrowia, 6) wspierania osób niepełnosprawnych, 7) edukacji publicznej, 8) przeciwdziałania bezrobociu, 9) kultury, 10) kultury fizycznej i turystyki, 11) pobudzania aktywności obywatelskiej, 12) mieszkalnictwa, 13) ochrony środowiska, 14) reintegracji zawodowej i społecznej – podejmowane przez gminę w celu zaspokajania potrzeb wspólnoty samorządowej, świadczone w formie niematerialnej bezpośrednio na rzecz osób, rodzin, grup społecznych, grup mieszkańców o określonych potrzebach lub ogółu mieszkańców. Tak sformułowana definicja wskazuje na: płaszczyzny usług społecznych (od polityki prorodzinnej, poprzez ochronę środowiska, do reintegracji zawodowej), podmiot podejmujący działania (gmina), cel ich świadczenia (zaspokajanie potrzeb wspólnoty mieszkańców), formę ich świadczenia (niematerialna) i podmioty, na rzecz których usługi społeczne mają być świadczone (adresaci usług). Wskazane elementy znajdują odniesienie do cech usług społecznych prezentowanych w doktrynie, które były wskazywane wcześniej.

Tak określona definicja została wzbogacona w ustawie o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych przez wymienienie ustaw stanowiących podstawy prawne podejmowanych działań w zakresie usług społecznych. Zgodnie z art. 2 ust. 2 stanowią je w szczególności przepisy następujących ustaw:

- 1) z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej²²;

²¹ Druk sejmowy VIII kadencji nr 3040, <http://www.sejm.gov.pl/sejm8.nsf/druk.xsp?nr=3040> (dostęp: 4.07.2020 r.).

²² Tekst jedn. Dz.U. z 2020 r., poz. 821.

- 2) z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie²³;
- 3) z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej²⁴;
- 4) z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych²⁵;
- 5) z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego²⁶;
- 6) z dnia 11 września 2015 r. o zdrowiu publicznym²⁷;
- 7) z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi²⁸;
- 8) z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii²⁹;
- 9) z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych³⁰;
- 10) z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe³¹;
- 11) z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy³²;
- 12) z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym³³;
- 13) z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej³⁴;
- 14) z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie³⁵;
- 15) z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji³⁶;
- 16) z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3³⁷;
- 17) z dnia 5 grudnia 2014 r. o Karcie Dużej Rodziny³⁸.

Użycie sformułowania „w szczególności” wskazuje wyraźnie, że nie jest to zamknięty katalog.

Jak wynika z powyższej regulacji, definicja usług społecznych odbiega od typowych definicji ustawowych. Została ona ukazana w dwóch płaszczyznach: zakresu podejmowanych działań przez centrum usług społecznych oraz przez wymienienie ustaw, na podstawie których te działania są podejmowane. Należy przy tym zauważyć, że w katalogu tym mieści się też ustawa o pomocy społecznej,

²³ Tekst jedn. Dz.U. z 2020 r., poz. 218.

²⁴ Tekst jedn. Dz.U. z 2020 r., poz. 1876, z późn. zm.

²⁵ Tekst jedn. Dz.U. z 2020 r., poz. 1398, z późn. zm.

²⁶ Tekst jedn. Dz.U. z 2020 r., poz. 685.

²⁷ Tekst jedn. Dz.U. z 2019 r., poz. 2365, z późn. zm.

²⁸ Tekst jedn. Dz.U. z 2019 r., poz. 2277, z późn. zm.

²⁹ Tekst jedn. Dz.U. z 2020 r., poz. 2050, z późn. zm.

³⁰ Tekst jedn. Dz.U. z 2020 r., poz. 426, z późn. zm.

³¹ Tekst jedn. Dz.U. z 2020 r., poz. 910, z późn. zm.

³² Tekst jedn. Dz.U. z 2020 r., poz. 1409, z późn. zm.

³³ Tekst jedn. Dz.U. z 2020 r., poz. 176.

³⁴ Tekst jedn. Dz.U. z 2020 r., poz. 194.

³⁵ Tekst jedn. Dz.U. z 2020 r., poz. 1133.

³⁶ Tekst jedn. Dz.U. z 2020 r., poz. 802.

³⁷ Tekst jedn. Dz.U. z 2020 r., poz. 326, z późn. zm.

³⁸ Tekst jedn. Dz.U. z 2020 r., poz. 1348.

co oznacza, że do usług społecznych, a co za tym idzie, do zakresu działania CUS jako podmiotu realizującego usługi społeczne, należą zadania należące obecnie do ośrodków pomocy społecznej. Zastanowienia więc wymaga, czy nie powstanie sytuacja nakładania się tych samych zadań przez dwa podmioty: CUS i ośrodek pomocy społecznej, co może rodzić w przyszłości spory kompetencyjne.

Realizacją usług społecznych, co już zostało zasygnalizowane, zajmuje się Centrum Usług Społecznych, przy czym ustawodawca określa, że centrum może realizować:

- 1) usługi społeczne będące zadaniami własnymi gminy;
- 2) usługi społeczne będące zadaniami z zakresu administracji rządowej zleconymi gminie;
- 3) usługi społeczne będące zadaniami własnymi powiatu – po uprzednim zawarciu porozumienia pomiędzy gminą, która utworzyła centrum, a powiatem;
- 4) usługi społeczne będące zadaniami z zakresu administracji rządowej zleconymi powiatowi – po uprzednim zawarciu porozumienia pomiędzy gminą, która utworzyła centrum, a powiatem, przy czym w przypadku miasta na prawach powiatu realizacja przez centrum usług społecznych nie wymaga zawarcia porozumienia.

Można powiedzieć, że wskazanie powyższe poszerza definicję usług społecznych. Ich zakresem są bowiem objęte nie tylko zadania własne gminy w płaszczyznach określonych w art. 2 ustawy o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych, ale także zadania ustawowo zlecone gminie jako zadania administracji rządowej. Dodatkowo powiat może zawrzeć z gminą porozumienie na realizację zadań przez CUS ze wskazanego zakresu usług społecznych. W konsekwencji może to prowadzić do zmniejszania roli Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie.

4. PROGRAM USŁUG SPOŁECZNYCH

Program usług społecznych uchwała rada gminy, przy czym może zostać uchwalonych więcej niż jeden program usług społecznych. Uchwały w tym zakresie stanowią akty prawa miejscowego i mają określać usługi społeczne wynikające z potrzeb wspólnoty samorządowej. Beneficjentami tych usług są adresaci wymienieni już w definicji usług społecznych i powtórzeni w art. 5 ust. 1: osoby, rodziny, grupy społeczne, grupy mieszkańców o określonych potrzebach lub ogół mieszkańców. Opracowywanie, przyjmowanie, realizowanie i ocena programów usług społecznych należy do zadań własnych gminy o charakterze fakultatywnym.

Program usług społecznych zawiera, w szczególności:

- 1) nazwę i cel programu;
- 2) okres realizacji programu;

- 3) opis potrzeb uzasadniających realizację programu;
- 4) charakterystykę i przewidywaną liczbę osób objętych programem;
- 5) określenie usług społecznych oferowanych w programie;
- 6) warunki i tryb kwalifikowania osób zainteresowanych do korzystania z usług społecznych określonych w programie oraz sposób dokumentowania spełniania tych warunków;
- 7) wysokość opłaty za usługi społeczne, osoby uprawnione do uzyskania ulg w opłacie za usługi społeczne i wysokość tych ulg, jeżeli program przewiduje opłatę lub ulgi w opłacie za usługi społeczne oraz sposób dokumentowania uprawnień do uzyskania ulg w opłacie;
- 8) dane osobowe niezbędne do kwalifikowania osób zainteresowanych do korzystania z usług społecznych określonych w programie, w tym dane osobowe, o których mowa w art. 9 ust. 1 i art. 10 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenia o ochronie danych)³⁹;
- 9) organizację programu, w tym etapy jego realizacji;
- 10) sposób monitorowania i oceny programu oraz mierniki efektywności jego realizacji;
- 11) budżet programu oraz źródła jego finansowania.

Przy opracowywaniu programu usług społecznych gmina bierze pod uwagę diagnozę potrzeb i potencjału wspólnoty samorządowej w zakresie usług społecznych, opracowaną przez centrum (art. 5 ust. 2 ustawy o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych). Z powyższego przepisu wyraźnie wynika, że utworzenie przez gminę CUS jest pierwotne do opracowania programu, przy czym – biorąc pod uwagę fakultatywność zadania w tym zakresie – nawet utworzenie CUS nie rodzi obowiązku opracowania programu usług społecznych. Standardy świadczenia usług społecznych i zasady ich przyznawania nie mogą być sprzeczne z programami określającymi usługi społeczne uregulowane w przepisach odrębnych oraz z innymi programami przyjętymi przez gminę.

Ustawa o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych określa, że program usług społecznych jest udostępniany na stronie Biuletynu Informacji Publicznej urzędu gminy oraz na stronie Biuletynu Informacji Publicznej centrum. Skoro jednak program jest aktem prawa miejscowego, to – niezależnie od zamieszczenia o nim informacji na stronie BIP – powinien zostać ogłoszony w wojewódzkim dzienniku urzędowym w sposób przewidziany w ustawie o ogłaszaniu aktów normatywnych⁴⁰. Zachodzi też pytanie,

³⁹ Dz.Urz. UE L nr 119 z dnia 4 maja 2016 r., s. 1.

⁴⁰ Ustawa z dnia 20 lipca 2000 r. o ogłaszaniu aktów normatywnych i niektórych innych aktów prawnych (tekst jedn. Dz.U. z 2019 r., poz. 1461).

czy programy (program) powinny przybierać formę aktów prawa miejscowego, zważając na krąg beneficjentów tych programów (niekiedy indywidualne osoby).

Po zakończeniu realizacji programu usług społecznych gmina sporządza, w terminie 4 miesięcy, informację z jego realizacji, która jest udostępniana na stronie BIP urzędu gminy i CUS. Ma ona zawierać: 1) nazwę programu; 2) okres realizacji programu; 3) przewidywaną liczbę osób objętych programem oraz liczbę osób, które skorzystały z usług społecznych określonych w programie, w podziale na poszczególne usługi; 4) opis stopnia realizacji programu; 5) wyniki monitorowania realizacji programu i ocenę programu w oparciu o mierniki efektywności realizacji programu; 6) koszty realizacji programu; 7) listę wykonawców poszczególnych usług społecznych określonych w programie (art. 6 ustawy o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych). W ustawie brak jest wskazania, jaki organ przygotowuje informację z realizacji programu i jaki udział w jej przygotowaniu ma CUS. W tej sytuacji należy przyjąć, że skoro program uchwała rada gminy, to również i informacja o jego realizacji jest przedstawiona przez ten organ.

W dalszych regulacjach ustawodawca wyróżnia realizatora programu usług społecznych i wykonawcę tego programu. Zgodnie z art. 7 ustawy o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych realizatorem programu jest centrum usług społecznych, natomiast wykonawcą usług społecznych określonych w programie usług społecznych może być, w szczególności:

- 1) urząd gminy lub
- 2) inna niż urząd gminy jednostka organizacyjna gminy, w tym centrum, lub
- 3) organizacja pozarządowa lub podmiot wskazany w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie⁴¹, wyłoniony na podstawie tej ustawy, lub
- 4) podmiot wyłoniony na podstawie ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. – Prawo zamówień publicznych⁴², lub
- 5) podmiot wykonujący działalność leczniczą w rozumieniu ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej⁴³.

Z powyższych unormowań wynika, że w odniesieniu do programu usług społecznych występuje: uchwałodawca programu (rada gminy), jego realizator (CUS) i wykonawca, którym również może być CUS. Krąg wykonawców wykracza poza jednostki organizacyjne gminy.

⁴¹ Tekst jedn. Dz.U. z 2020 r., poz. 1057.

⁴² Tekst jedn. Dz.U. z 2019 r., poz. 1843; z dniem 1 stycznia 2021 r. wchodzi w życie nowa ustawa z dnia 11 września 2019 r. – Prawo zamówień publicznych (Dz.U. z 2019 r., poz. 2019).

⁴³ Tekst jedn. Dz.U. z 2020 r., poz. 295, z późn. zm.

5. CENTRUM USŁUG SPOŁECZNYCH

Zgodnie z założeniem ustawy o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych, podkreślanym w wystąpieniach przedstawicieli rządu, centrum usług społecznych ma być miejscem, w którym wszyscy mieszkańcy otrzymają kompleksowe wsparcie w razie potrzeby. Centra mają stworzyć nową jakość pomocy społecznej i stanowić nową instytucję lokalnej polityki społecznej. Celem CUS ma być integrowanie i koordynowanie usług świadczonych przez różnych lokalnych usługodawców (publicznych i niepublicznych) współpracujących z centrum. Za pośrednictwem centrum gminy będą miały możliwość realizowania już świadczonych usług społecznych oraz wprowadzania nowych (jako zadań własnych fakultatywnych), wynikających z programów usług społecznych przyjmowanych w formie uchwał przez rady gminy. Podstawą opracowania takich programów będzie diagnoza potrzeb i potencjału społeczności lokalnej przygotowywana w centrum raz na pięć lat, konsultowana z mieszkańcami i reprezentującymi ich organizacjami. Oznacza to, że oprócz dotychczasowych usług gminy będą świadczyć, za pośrednictwem CUS, nowe usługi i realizować nowe zadania, które określone są w szczególności w wymienionych 17 ustawach.

Ustawa o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych przewiduje dwa tryby tworzenia centrum usług społecznych. Może ono powstać bądź z przekształcenia ośrodka pomocy społecznej, bądź też jako nowa jednostka organizacyjna gminy. Wybór tworzenia CUS ustawodawca pozostawił gminom, jak też wskazał, że utworzenie CUS nie jest zadaniem obowiązkowym gminy. W rozumieniu przepisów ustawy o finansach publicznych⁴⁴ centrum jest jednostką budżetową gminy.

Centrum usług społecznych powstałe z przekształcenia ośrodka pomocy społecznej funkcjonuje na terenie jednej gminy, przejmując jednocześnie wszystkie zadania realizowane przez ten ośrodek oraz wybrane i nierealizowane przez ośrodek pomocy społecznej do dnia utworzenia centrum usług społecznych z co najmniej dwóch zakresów wskazanych w definicji usług społecznych określonej w ustawie. To oznacza, że dotychczasowe zadania z zakresu pomocy społecznej prowadzone będą w wyodrębnionym organizacyjnie w CUS dziale do spraw realizacji zadań z zakresu pomocy społecznej. Natomiast centrum powstałe jako nowa jednostka organizacyjna może funkcjonować również, na podstawie zawartego porozumienia międzygminnego, dla dwóch lub większej liczby gmin. Warunkiem utworzenia takiego centrum jest zawarcie porozumienia, na podstawie którego gmina przekazuje do realizacji gminie, która ma utworzyć centrum, wybrane usługi społeczne z co najmniej trzech zakresów wskazanych w definicji

⁴⁴ Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz.U. z 2019 r., poz. 869, z późn. zm.).

usług społecznych. W takim przypadku nie może to naruszać funkcjonujących w tych gminach ośrodków pomocy społecznej.

Artykuł 11 ustawy o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych określa elementy, które musi zawierać porozumienie w sprawie utworzenia centrum usług społecznych. Są to:

- 1) określenie gminy, która zobowiązuje się do utworzenia centrum;
- 2) określenie usług społecznych przekazywanych do realizacji gminie, która ma utworzyć centrum;
- 3) zasady współfinansowania kosztów utworzenia i funkcjonowania centrum oraz realizacji przez centrum określonych usług społecznych;
- 4) okres, na jaki zawarto porozumienie;
- 5) szczegółowe zasady sporządzania i przekazywania gminie sprawozdania z działalności centrum za poprzedni rok kalendarzowy;
- 6) szczegółowe zasady przekazywania gminie diagnozy potrzeb i potencjału wspólnoty samorządowej w zakresie usług społecznych oraz przeprowadzania konsultacji diagnozy ze wspólnotą samorządową.

Ponadto porozumienie może określać sposób kontroli nad realizacją usług społecznych przekazanych do realizacji centrum.

Niezależnie od tych ustawowo określonych elementów, porozumienie, które stanowi niewładczą formę działania i wyraża zgodne oświadczenia stron porozumienia, może jeszcze zawierać inne elementy, np. sposób rozwiązania porozumienia w razie zawarcie porozumienia na czas nieokreślony.

Powyższe dwa tryby utworzenia CUS dotyczą też miast o liczbie mieszkańców powyżej 100 tys. (miast na prawach powiatu): mogą one zostać utworzone jako nowe jednostki organizacyjne bądź w wyniku przekształcenia MOPR (miejskiego ośrodka pomocy rodzinie – placówki wsparcia łączącej zadania ośrodka pomocy społecznej i powiatowego centrum pomocy rodzinie). Warunkiem utworzenia centrum jest w tym przypadku przekazanie przez miasto do realizacji centrum wybranych usług społecznych z co najmniej trzech zakresów.

W ramach struktury organizacyjnej centrum ustawa o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych przewiduje w szczególności: 1) stanowisko dyrektora centrum, którego powołuje i odwołuje wójt (burmistrz, prezydent miasta) gminy, która utworzyła centrum⁴⁵; 2) zespół do spraw organizowania usług społecznych; 3) zespół do spraw realizacji zadań z zakresu pomocy

⁴⁵ Zgodnie z art. 25 ust. 2 ustawy o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych dyrektorem centrum może być osoba, która: 1) ma wykształcenie wyższe; 2) ma co najmniej 3-letnie doświadczenie na stanowisku kierowniczym w podmiotach wykonujących usługi z zakresu wskazanego w art. 2 ust. 1; 3) ukończyła specjalizację z zakresu organizacji pomocy społecznej lub uzyskała tytuł specjalisty w dziedzinie zdrowia publicznego, lub ukończyła studia podyplomowe w zakresie organizacji lub zarządzania w ochronie zdrowia; 4) ukończyła szkolenie z zakresu zarządzania i organizacji usług społecznych; 5) nie była prawomocnie skazana za umyślne przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego lub umyślne przestępstwo skarbowe lub wobec której nie wydano prawomocnego wyroku warunkowo umarzającego postępowanie karne

społecznej – jeżeli centrum powstało z przekształcenia ośrodka pomocy społecznej; 4) stanowisko organizatora społeczności lokalnej. Wójt (burmistrz, prezydent miasta) udziela dyrektorowi centrum upoważnienia do prowadzenia postępowań w indywidualnych sprawach dotyczących usług społecznych określonych w programach usług społecznych, w tym do wydawania decyzji administracyjnych.

Rodzaj i zakres zadań, w tym usług społecznych, przekazanych do realizacji centrum oraz szczegółową organizację centrum określa statut centrum nadany przez radę gminy w drodze uchwały (art. 12 ustawy o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych).

Ustawa o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych określa również zasady wykonywania zadań przez centrum usług społecznych (art. 14). Są to:

1) zasada powszechności, zgodnie z którą centrum oferuje określone usługi społeczne wszystkim osobom uprawnionym;

2) zasada podmiotowości oznaczająca, że centrum przy wykonywaniu zadań ma na względzie dobro osób korzystających z usług społecznych, w szczególności potrzebę respektowania poczucia ich podmiotowości i bezpieczeństwa;

3) zasada jakości – zachowuje standardy jakości usług społecznych;

4) zasada kompleksowości, zgodnie z którą zmierza do zapewnienia usług społecznych jak najpełniej odpowiadających na potrzeby wspólnoty samorządowej, z uwzględnieniem różnych faz życia oraz sytuacji rodzin;

5) zasada współpracy, w oparciu o którą centrum współpracuje z organami administracji publicznej, organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami, o których mowa w ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, podmiotami wykonującymi działalność leczniczą oraz osobami fizycznymi i prawnymi z uwzględnieniem suwerenności stron, partnerstwa, efektywności, uczciwej konkurencji i jawności;

6) zasada pomocniczości – mając na względzie potrzeby wspólnoty samorządowej, centrum podejmuje działania zmierzające do rozszerzenia oferty usług społecznych, przy wykorzystaniu potencjału podmiotów realizujących usługi społeczne na obszarze działania centrum;

7) zasada wzmacniania więzi społecznych wyrażająca się tym, że centrum dąży do wzmocnienia więzi społecznych oraz integracji i rozwoju wspólnoty samorządowej.

Powyższe ustawowo określone zasady muszą być uwzględniane przez centrum w toku realizacji zadań. Poza rozeznaniem i opracowywaniem diagnozy potrzeb i potencjału wspólnoty samorządowej w zakresie usług społecznych centrum, zgodnie z art. 13 ustawy o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych, ma realizować program usług społecznych, w tym kwalifikować

w sprawie popełnienia przestępstwa umyślnego ściganego z oskarżenia publicznego lub umyślnego przestępstwa skarbowego.

osoby zainteresowane do korzystania z usług społecznych określonych w tym programie oraz opracowywać i monitorować realizację indywidualnych planów usług społecznych. Ponadto do jego zadań należy podejmowanie działań na rzecz integracji i wspierania rozwoju wspólnoty samorządowej z wykorzystaniem potencjału tej wspólnoty, w tym organizowanie działań samopomocowych, wolontaryjnych i sąsiedzkich stanowiących uzupełnienie usług społecznych (działania wspierające). Zadaniem centrum jest też zaspokajanie potrzeb wspólnoty samorządowej w zakresie usług społecznych i podejmowanie działań na rzecz rozwoju i koordynacji usług społecznych, w tym przez nawiązywanie współpracy z organami administracji publicznej i innymi podmiotami. Do centrum należy również gromadzenie, aktualizowanie i udostępnianie informacji o usługach społecznych realizowanych na obszarze gminy tworzącej centrum oraz gminy będącej stroną porozumienia na podstawie bieżących informacji uzyskiwanych z urzędu gminy i innych jednostek organizacyjnych gminy tworzącej centrum oraz gminy będącej stroną porozumienia.

6. PODSUMOWANIE

Założenia ustawy o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych są godne poparcia. Jej celem jest wzmocnienie działań na rzecz mieszkańców wspólnoty gminnej jako całości lub jej części, czy nawet indywidualnych osób. Wzmacnia to upodmiotowienie mieszkańców, ich więzi z miejscem, w którym żyją i mieszkają. Czy intencje te zostaną poprawnie odczytane i czy gminy będą tworzyć centra usług społecznych w rozumieniu tej ustawy, pokaże czas. Wymaga to od gmin przede wszystkim przeprowadzenia dogłębnej analizy potrzeb społeczności lokalnej, a te będą zróżnicowane: inne będą w gminach wiejskich, inne w gminach miejskich, a jeszcze inne w miastach na prawach powiatu; inne będą w gminach, w których mieszkańcy pracują zawodowo, a inne w gminach o dużym, a niekiedy bardzo dużym, wskaźniku bezrobocia; inne w gminach, w których przeważają mieszkańcy starsi, a inne w gminach z dużym przyrostem naturalnym, z dużą liczbą młodych osób. Tych kryteriów można wymieniać oczywiście więcej. Taka analiza pozwala jednak na podjęcie decyzji: tworzyć czy nie tworzyć CUS, a jeżeli tworzyć – to który tryb wybrać: przekształcenie ośrodka pomocy społecznej czy jako odrębną jednostkę organizacyjną; a jeżeli drugi wariant – to czy będzie to jednostka realizująca usługi społeczne dla jednej gminy czy też dla dwóch lub kilku w ramach porozumienia międzygminnego. Analiza taka da również możliwość określenia zakresu usług społecznych realizowanych przez CUS oraz adresatów tych usług. Dopiero takie ustalenia prowadzą do opracowywania w dalszym etapie programów usług społecznych.

Istotnym elementem, który nie zawsze jest uwzględniany podczas opracowywania koncepcji i podejmowania ostatecznych decyzji, jest czynnik ludzki, czyli kadra spełniająca wymagania ustawowe, która może być zatrudniona w centrum usług społecznych. Wymagania te różnią się od tych, które dotyczą pracowników socjalnych. To kryterium ma istotne znaczenie w przypadku przekształcenia ośrodka pomocy społecznej w CUS.

Powstaje w końcu pytanie, czy nowo utworzone centrum usług społecznych z nowo zatrudnioną kadrami jest w stanie opracować diagnozę społecznych potrzeb i potencjału wspólnoty samorządowej w zakresie usług społecznych, która stanowi bazę do uchwalenia przez radę gminy programu (programów) tych potrzeb, a także jaka będzie procedura tworzenia tych programów, które są aktami prawa miejscowego, w przypadku utworzenia jednego CUS dla kilku gmin – na podstawie porozumienia między nimi.

Trzeba w końcu uwzględnić i to, że w wielu gminach już od kilku lat funkcjonują, niezależnie od ośrodków pomocy społecznej, centra usług, których działalność jest ukierunkowana na określone grupy społeczne, świadczenie im pomocy, rozwiązywanie problemów społecznych. Działają one na innych podstawach i zasadach niż określone w ustawie o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych. Centra te były tworzone w ramach strategii rozwiązywania problemów społecznych w zakresie programów z tym związanych i realizują zadania ukierunkowane na określone grupy społeczne. Na przykład w Warszawie funkcjonuje Centrum Usług Społecznych „Społeczna Warszawa” świadczące pomoc dla osób niepełnosprawnych, chorujących psychicznie i niesamodzielnych⁴⁶. Funkcjonujące w Łodzi centrum, po wejściu w życie ustawy

⁴⁶ Centrum Usług Społecznych „Społeczna Warszawa” jest jednostką organizacyjną m.st. Warszawy, która działa na terenie m.st. Warszawy. Centrum Usług Społecznych „Społeczna Warszawa” funkcjonuje od 1 maja 2017 r. jako jednostka budżetowa m.st. Warszawy na podstawie statutu nadanego przez Radę m.st. Warszawy uchwałą z dnia 16 grudnia 2016 r. nr XXXVIII/982/2016 w sprawie utworzenia jednostki budżetowej m.st. Warszawy Centrum Usług Społecznych „Społeczna Warszawa”. Uchwała została podjęta na podstawie art. 12 ust. 1 pkt 2 oraz ust. 2 ustawy o finansach publicznych i art. 17 ust. 1 pkt 11 i ust. 2 pkt 4, art. 18 ust. 1 pkt 3 oraz art. 111 ustawy o pomocy społecznej. Uchwała została ogłoszona w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego. Centrum realizuje zadania własne i zlecone m.st. Warszawy oraz inne wynikające z rozeznania potrzeb. Celem działania Centrum jest tworzenie warunków umożliwiających mieszkańcom m.st. Warszawy samodzielne funkcjonowanie w miejscu zamieszkania, w szczególności osobom samotnym, które z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn wymagają pomocy innych osób, oraz ich integrację ze społecznością w stopniu adekwatnym do indywidualnych możliwości i potrzeb. Do zadań Centrum należy m.in.: organizowanie i koordynowanie świadczenia usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych; organizowanie i koordynowanie świadczenia specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi, w miejscu zamieszkania; realizacja programu „Asystent osoby z niepełnosprawnością”; opracowanie i okresowa ewaluacja standardów usług opiekuńczych; nadzorowanie i kontrolowanie realizacji usług opiekuńczych; diagnozowanie problemów społecznych w obszarze swojego działania oraz określenie potrzeb w tym zakresie; udział w przygotowaniu corocznej oceny zasobów pomocy społecznej m.st. Warszawy; inicjowanie i organizowanie usług na rzecz osób starszych i niepełnospraw-

o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych, zmieniło nazwę na Centrum Wsparcia i Rozwoju Społecznego, podobnie w Będzinie – na Centrum Usług Senioralnych, świadczące usługi przede wszystkim dla seniorów. Czy gminy zdecydują się na ich likwidację tylko dlatego, że będą tworzyć nowe centra usług społecznych w trybie i na zasadach określonych w ustawie o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych? Na tym etapie obowiązywania ustawy zmieniają ich nazwy. Podstawowym czynnikiem przy podejmowanych decyzjach będą też finanse gmin.

Niezależnie od pytań i wątpliwości, które mogą zostać rozwiązane w przyszłości przez praktyczne stosowanie przepisów ustawy o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych, można jednoznacznie powiedzieć, że w obecnych czasach świadczenie usług społecznych jest nieodzowne, zgodne z polityką Unii Europejskiej. Stanowi to istotną pomoc dla społeczności lokalnych.

REFERENCES

- Elfring T., *New Evidence on the Expansion of Service Employment in Advanced Economies*, "Review of Income and Wealth" 1989, seria 35, nr 45
- Esping-Andersen G., *Social Foundations of Postindustrial Economies*, Oxford 1999
- Grewiński M., *Usługi społeczne i socjalne jako wspólny obszar polityki i ekonomii społecznej*, „Ekonomia Społeczna” 2013, nr 3
- Janoś-Kresło M., *Usługi społeczne w procesie przemian systemowych w Polsce*, Warszawa 2002
- Jużwiak S., Klimowicz I., *Nie wylać dziecka z kąpielą, czyli jak przygotować się do utworzenia centrum usług społecznych*, „Doradca w Pomocy Społecznej” 2019, nr 70
- Kowalski P., *Potrzeby ludzkie a prawa człowieka*, Ossolineum 1989
- Lange O., *Ekonomia polityczna*, t. I, Warszawa 1959
- Rogoziński K., *Definicja usługi i to co poniżej*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego” 2012, nr 722
- Runge A., Runge J., *Słownik pojęć z geografii społeczno-ekonomicznej*, Warszawa 2008
- Śmid W., *Leksykon przedsiębiorcy*, Warszawa 2010

nych, których celem będzie utrzymanie lub poprawa ich samodzielnego funkcjonowania oraz zapewnienie im kontaktu z otoczeniem; organizowanie różnorodnych form wsparcia dla rodzin i opiekunów sprawujących opiekę nad osobami wymienionymi w ww. punkcie; organizowanie szkoleń z zakresu świadczenia usług opiekuńczych. Rodzaj usług zależy od potrzeb danej osoby, która może również liczyć na wsparcie w codziennych sprawach, np. w robieniu zakupów, przygotowywaniu posiłków czy też w kwestiach higieniczno-pielęgnacyjnych. Od 1 września 2018 r. Centrum oferuje również pomoc asystenta osoby z orzeczeniem o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności. Usługi asystenta stanowią uzupełnienie usług opiekuńczych. Mają na celu zaspokojenie potrzeb osób z niepełnosprawnościami w zakresie wspierania ich aktywności, dążenia do samodzielności i integracji z otoczeniem. Obejmują wsparcie asystenckie dla osób z niepełnosprawnościami w przemieszczaniu się w domu i poza nim, m.in. w korzystaniu z dóbr kultury, rekreacji, sportu oraz w komunikowaniu się.

Supernat J., *Zarządzanie*, Wrocław 2005

Szarfenberg R., *Polityka społeczna i usługi społeczne*, <http://rszarf.ips.uw.edu.pl/pdf/psus.pdf>

Szarfenberg R., *Standaryzacja usług społecznych*, <http://www.wrzos.org.pl/projekt1.18/download/Ekspertyza%20Ryszard%20Szarfenberg.pdf>

Walaszek-Pyziół A., Długosz T., *Nowe typy usług w działalności gospodarczej*, Warszawa 2014